

benne felsorolva, amelyek a főigazgatóság alá rendelték, vagy a főigazgató által látogatandók, hanem külön csoportban azok a tanintézetek és tanfolyamok is, amelyek a főigazgatósággal semmiféle kapcsolatban nem állanak.

Ezt a képet nemcsak a Budapestre vonatkozó statisztikai adatok egészítik ki, hanem azok a történeti visszapillantások is, amelyek részben a magyar közoktatásügy fejlődésének fontosabb adatait, részben a budapesti tankerület történetét, majd pedig annak újjászervezésére vonatkozó fontosabb rendelkezéseket közlik. Ide tartozik az országos középiskolai versenyekről szóló beszámoló is.

A főigazgatóság történeti életének egyik fontos szakaszát világítja meg az az arckép is, amelyet maga a mű összeállítója rajzol hivatali elődjéről, a 90 éves korában elhunyt Erődi-Harrach Béláról, aki (1892—1919) 26 évig állott a budapesti tankerület élén. A meglehangú megemlékezéssel kapcsolatos életrajz s annak bibliográfiai adatai forrásértékűek.

Az Évkönyv utolsó, inkább hivatalos része különösen az iskolák igazgatóságának megkönnyítése szempontjából fontos: pontos és kimerítő határidő naplókat ad külön összeállításban minden iskolafaj részére.

tb.

LAPSZEMLE

Zeitschrift für pädagogische Psychologie und Jugendkunde.

37. évf. 1936.

1. *Weimer, Herinann: Die Bedeutung der Entwicklungspsychologie für das Verständnis von Falschleistungen.* (129—136). A fejlődéslélektan rámutatott arra, hogy a gyermeket ne mint kis felnőttet tekintsük, hanem felismerjük azokat a minőségi különbségeket, melyek a gyermeket éppen a felnőttől megkülönböztetően jellemzik s a gyermeket sajátosan gyermekké teszik. Ebből a meggyőződésből fakad az is, hogy a gyermeket más szemszögből kell megítélni s annak mindenirányú tevékenységét s teljesítményét más szempontból kiindulva kell elbírálni. A pszichológia a gyermekkel szemben való ezen új irányú beállítódása teszi szükségessé azt, hogy többek között a gyermeki teljesítmények megítélése területén is a „hiba“ és „tévedés“ (Fehler és Irrtum) fogalmait és kifejezéseit egymástól élesen elhatároljuk. A „hiba“ feltételezi azt, hogy a „helyes“ a hibázó előtt ismeretes volt s éppen ezt az ismert helyeset hibázta el. Éppen ezért a hibázó hibájáért felelősségre vonható. A „tévedés“-nél maga a helyes belátás hiányzik s így a helyes eredmény már eleve lehetetlen. A fejlődéslélektan által kikutatott, a fejlődő gyermeki lélek egyes fázisaiban egymásután fellépő sajátosságok: a gyermek antropomorf világszemlélete, túltengő fantáziája, a gyermeki lélek globalitásából, egészszgerkezetéből fakadó hiányok, melyek lehetetlenné teszik, hogy a gyermek a részletet is felismerje, a konkrét gondolkodásmód, mely számára minden absztrakt dolog természetétől fogva idegen stb. — ezek mind érthetővé teszik számunkra azt, hogy a gyermek mindenfajta tevékenységében igen gyakran tévtesítményekkel állunk szemben. A szerző elméleti fejtegetései a pedagógia minden területén megfontolást érdemelnek s e kérdések a gyakorlatban is mindinkább előtérbe nyomulnak. Ide tartozik a sz. szerint a dolgozatok elbírálásának és korrigálásának problémája is.

Müller, Friedrich: *Untersuchung über die Bildung von Begriffsbestimmungen bei Landschulkindern.* (166—175) M. tanyai gyermekeken végzett vizsgálatairól számol be. Vizsgálatainak célja annak a megállapítása volt, vajjon 6—14 éves korig a fogalmi meghatározások milyen fajtái fordulnak elő s fajok szerint milyenféle fejlődési irányvonalat mutatnak. Vizsgálatainak eredményét összehasonlítva Oberer városi gyermekeken végzett vizsgálatainak eredményével, kimutatja, hogy a definíciók fajai mindkét esetben azonosak, csupán az egyes fajok korok szerinti eloszlása mutat más képet. A definíciókat minőség tekintetében a következőképpen csoportosítja: tautológia és dialléla, célhasználati-, vagy tevékenységi jegyek megnevezése, példával való definíció, leírás, körülírás, általános főfogalom megnevezése, keletkezési, vagy előállítási anyag megnevezése, viszonyok kimutatása, végül téves fogalmazás. 10 éves korig a gyermekek leginkább célmeghatározással definiálnak. A logikailag helyes fogalmazást csak 11 év után találjuk meg. A szerző sorra veszi a különféle meghatározási fajokat s keresi azokat a forrásokat, melyekből ezek származhatnak, pl. tautológia oka lehet az illető fogalom ismeretlen volta, a nyelvbeli kifejezés tökéletlensége, a gondolkodás lassúsága, vagy lustasága stb. Az egyéni elképzelések a kor növekedésével háttérbe szorulnak s mindinkább helyt adnak a helyes logikai fogalmaknak.

3. Krudewig, Maria: *Die Schülercharakteristik.* (294—306.) A szerző rámutat arra, hogy a kiválasztással kapcsolatban milyen nagy szükség van a tanulók jellemzésére. A jellemzéseknek igen sok fajtája ismeretes, pl. a kérdőíves módszer, pszichogramma stb. Ezeknek azonban az a hibájuk, hogy csak részleges jellemzést adnak s a személyiség-egészét figyelmen kívül hagyják. A modern pszichológia legfőbb törekvése az, hogy minden karaktertulajdonságot a személyiségegészébe beágyazottan vegyen figyelembe. Épen ezért a tanítóktól s tanároktól, akik hivatva vannak jellemzést adni, ilyen szempontú vizsgálatot kíván. Azonban őrizkedniök kell a túlságosan messzemenő pszichológiai-karakterológiai következtetéstől, — ez pusztán a pszichológus feladata, — a tanítóknak inkább pedagógiai- lélektani elemzést kell adniok s inkább azt az irányt jelöljék meg, melyben a nevelői ráhatás a leggyümölcsözőbb. K. rámutat azokra a hibákra is, melyek különféle félreértésekre vezethetnek, pl. a nyelvbeli kifejezés tökéletlensége és kétértelműsége, melyek a jellemzések íróját és olvasóját eltávolíthatják egymástól s a kettőnek egyazon személyről alkotott képe nem fedi egymást.

4. Kelchner, Matilde: *Der Naturbedingtheit des pädagogischen Zieles und ihre Ausprägung in der Mädchenerziehung.* (370—381). A helyes nevelés, így a helyes nőnevelés előfeltétele az, hogy ne csak a tudományok eredményeit és a tudományok által előírt célokat és követelményeket vegye figyelembe, hanem azokat a természettől előírt elemi követelményeket is, melyek többek között a különféle embertípusokban s így nőtipusokban is adva vannak. A sz. négyféle típust mutat be, melyek úgy a férfi, mint női nemben egyaránt képviselve vannak, ezek: a sztatikus, dinamikus, a fantasztá és józan ember típusai. Ezek a természettől előírt adottságok, melyek az emberben, mint speciális beállítódások, reakciómódok, irányítottságok jelentkeznek, melyeket akaratlanul megváltoztatni nem lehet, legfeljebb csak hatókörének irányításáról, módosításáról lehet szó. Különféle kísérletekből kiderült, hogy e típusok közül a német nők körében túlnyomóan a sztatikus típus szerepel. E típus tevékenységi körét a háziasszonyi munkakódással jelölhetjük meg. Az élet szimfóniája ezen kívül még igen sok tevékenységi területet juttat számukra, mely tevékenységi körök ezen típus lelki tulajdonságait nem nélkülöz-

hetik, pl. gyermekvédelmi, nevelői, orvosi pálya. Igen sokszor e típusnál a kétirányú tevékenység összekapcsolódik (t. i. az anyai és szociális tevékenység) sőt erősíti egymást. Meglehetősen nagy számban fordul elő a nők körében a dinamikus típus, mely gyakran túlzásokra vezethet (uralomra törekvés a családban, vagy az egyesületi tevékenység jólismert kinövésai), de ha megvan a megfelelő intelligencia, érzelmi nemesség, közösségi érzés, akkor ez a nő típus nagyhatású céltudatos tevékenységet fejthet ki. Belső szükségletekből fakadóan kifejlődött a női nem körében a fantasztika típus is. Ez a művésztípus: írók, festők, költők, építészek típusa. Egy építésznő véleménye szerint gyakran előfordul, hogy szívesebben alkalmaznak női építészeket családi házak építésénél, mivel egy nő hivatásánál fogva jobban ismeri azokat a föltételeket és követelményeket, melyek az otthon számára nélkülözhetetlenek. Ritkán ugyan, de megtalálható a józan típus is a nők között. E típus tudományos munkára alkalmas. A meglévő szellemi képességeket a nevelés módszeres és kritikai iskolázással fejlesztheti és tökéletesítheti. A szerző fejtegetéseihez hozzáteszi, hogy e típusok közül egyik sem ellensége az anyaságnak. Éppen ezért mondja: a nőnevelésben nem szabad szűk korlátok közé szorított női eszményképnek irányadónak lennie, hanem mérvadó mindig az a természetes élettörvény legyen, mely az emberben él és hat s mely maga adja meg a fejleszthetőség irányát és határait.

Békési Gizella.

Zeitschrift für Kinderforschung. Bd 45. (1936.)

Pflugk, Dr. Brigitte von: Gestörte Familiengemeinschaft. Untersuchungen über Kinder aus geschiedenen Ehen. (37-133. 11). A szülők elválását megelőző vitatkozások káros hatással vannak a fejlődő gyermekekre. A családi harcokban a gyermek a saját magukkal elfoglalt szülők érdeklődésétől távol jut. Gyakran megtörténik, hogy a szülők feszült idegállapotukat, lefojtott keserűségüket és haragjukat őrajta vezetik le. Természetes, hogy ilyen kétoldali nyomás hatása alatt a gyermek nyugodt lelki fejlődéséről nem is beszélhetünk. Súlyosbítja a helyzetet, ha a gyermek birtoklása körül külön harc támad. Az ezzel kapcsolatban fellépő vitáknak, a szülők helytelen viselkedésének gyakori következménye, hogy a gyermek meggyűlöli a szülőket, vagy közülük egyiket. Új nehézségeket jelent a szülők újraházasodása. A mostoha szülő, mostoha testvérek köre ritka esetben nyújt a gyermeknek nyugodt otthont. A gyermek a válásnál a szülőkhöz viszonyítva közbülső helyzetet foglal el, utána pedig vagy az apához, vagy az anyához kerül. Gyakori eset azonban az is, amikor hol az egyiknél, hol pedig a másiknál van. Ezáltal könnyen kifejlődik benne az ismert haszonlesés, amely a helyzetnyújtotta előnyök cinikus kihasználására vezethet (pl. ha sokat ellenkezel, elköltözzöm az apához...). Kialakul a csúnya pártoskodás, amely természetesen az egyik szülő ellen irányul. A gyermek korán bepillantást nyer személyes tapasztalatai alapján a felnőttek lelki világába. Része lesz anyagi gondokban (az apa nem akar fizetni). Nehezen mérlegelhető a korán fellépő szexualitás, amelyik főképpen a gyermeket körülvevő légkör szexuális kihangsúlyozása révén lép fel. Az otthon elvesztése illetve szétválása sem hasznos — bár hatása különböző — és mindig a szülők és a gyermek személyi beállítottságától függ. Pedagógiai szempontból fontos, hogy a gyermeket a válással kapcsolatos izgalmaktól és feszültségektől a lehetőség szerint megkíméljük és a viharos légkörből kiemeljük. Ilyen célt szolgálnak Németországban a különböző intézmények. A szülőktől való teljes elkülönítés